

Олена Демченко, Михайло Вацьо
Olena Demchenko, Mykhaslo Vatsyo

ПІЗНАВАЛЬНО-СИНКРЕТИЧНА СКЛАДОВА В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ОБДАРОВАНОСТІ ДІТЕЙ

COGNITIVE-SYNCRETIC COMPONENT IN THE TRAINING OF FUTURE EDUCATORS TO THE DEVELOPMENT OF CHILDREN'S SOCIAL GIFTEDNESS

Обґрунтовано необхідність здійснення психолого-педагогічного супроводу обдарованих дітей у закладі освіти фахівцями з відповідною компетентністю. Виокремлено перспективні напрями спеціальної підготовки майбутніх педагогів до розвитку обдарованості дітей. Визначено систему знань, якими повинні оволодіти майбутні педагоги обдарованих дітей.

Ключові слова: обдарованість; соціальна обдарованість; підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти; компетентність педагога з розвитку обдарованості; пізнавально-синкретична складова.

Діти з високими рівнем розвитку загальних чи спеціальних здібностей в умовах сучасного закладу освіти потребують особливого психолого-педагогічного супроводу. За результатами досліджень (Дж. Фрімен, Дж. Рензуллі, К. Хеллер, Ф. Гагне та ін.), осіб із проявами різних видів обдарованості може бути до 15-30 % від загальної вікової вибірки. Тобто, приблизно кожна 5-3 дитина в групі / класі є потенційно обдарованою. Відповідно до цього, будь-який вихователь / учитель у дитячому колективі матиме талановитих особистостей, які відрізняються від своїх однолітків за багатьма параметрами. Для самореалізації потенційно обдарованих дітей необхідно шукати додаткові ресурси та створювати сприятливий освітній простір, що зумовлено як потребами й особливостями розвитку самої обдарованої особистості, так і запитами суспільства.

По-перше, обдаровані діти в контексті реалізації інклюзивного підходу визнаються особами з особливими освітніми потребами. Вони суттєво відрізняються від ровесників, оскільки їхнє світосприйняття, рівень розвитку здібностей за багатьма параметрами якісно перевищує вікову норму. Тому традиційна організація освітнього процесу, яка орієнтована на умовну "середню" дитину, повною мірою не сприяє їх успішному розвитку та самореалізації. З огляду це, спеціально підготовлені фахівці психолого-педагогічного профілю повинні вчасно ідентифікувати прояви обдарованості в дітей і створити індивідуальну траєкторію для їх особистісного зростання.

По-друге, за умови успішного сценарію розгортання творчого потенціалу, особистісної та професійної самореалізації талановитих дітей, у перспективі вони можуть стати безцінним людським капіталом держави, національною елітою. Від якості та кількості успішних і реалізованих талановитих громадян, які працюють у різних сферах суспільного життя, великою мірою залежить політичне й економічне благополуччя кожної країни, її статус у світовому співтоваристві. Тому пошук, розвиток і освіта обдарованих особистостей, створення "соціальних ліфтів" для їхнього кар'єрного просування – це інвестиції в економічно й соціально стабільне майбутнє держави / нації.

У зв'язку з цим, у контексті реформування вітчизняної вищої педагогічної освіти актуальності набуває обґрунтування й реалізація підготовки майбутніх вихователів / учителів до розвитку обдарованості дітей як окремого напрямку професійної педагогіки.

Аналіз наукового дискурсу з підготовки майбутніх педагогів дає підстави стверджувати, що поступово формуються концепції та впроваджуються методики, які прямо чи дотично пов'язані з розвитком професійно-педагогічних якостей, необхідних для роботи з обдарованими дітьми. У дослідженнях пострадянського періоду започатковані наукові розвідки, присвячені окремим аспектам формування педагога обдарованих дітей, їх авторами є українські (О. Антонова, В. Бажанюк, В. Демченко, Л. Корецька, Д. Корольов, Л. Радзіховська, Р. Семенова, Г. Тригубець, В. Ушмарова, Н. Федоров, М. Шемуда О. Черншов та ін.); білоруські (Є. Алехнович, Я. Коломінський, Є. Панько, Т. Поздєєва, Н. Старжинська, О. Чеснокова та ін.), латвійські (Р. Бебре, М. Віднере, І. Жогла, Т. Коке, Ю. Стабиниш, С. Тубеле та ін.), російські (С. Маркова, Г. Тарасова, В. Юркевич та ін.) учені. Зазначимо, що в праці О. Бажанюк [1] представлено науково-методичні пропозиції щодо підготовки педагогів різних спеціальностей до роботи з обдарованими дітьми з урахуванням специфіки проявів різних видів обдарованості (наукової, лідерської, літературної, спортивної). Важливе значення в професійній майстерності педагогів, які працюють з музично обдарованими дітьми, відіграють творчі здібності [3].

Натрапляємо на експериментальні розробки, метою яких є обґрунтування теоретичних і методичних засад підготовки до роботи з розвитку обдарованості дітей дошкільного віку: фахівців галузі дошкільної освіти (О. Дронова); магістрів дошкільної освіти (Л. Руденко); сімейних вихователів (О. Грисюк) тощо. В дисертаційній розвідці О. Листопада обґрунтовано теоретико-методичні засади розвитку професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів ЗДО, високий рівень якого є однією з умов успішної організації роботи з обдарованими дітьми. Проводяться дослідження, присвячені підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти до організації різних напрямів професійної діяльності, спрямованої на творчий розвиток дітей: музично-педагогічної (Р. Савченко); засобами авторської казки (М. Замелюк); з розвитку художніх здібностей (Г. Борин); з формування художніх і конструктивних умінь (Н. Голота); з включення в художньо-естетичну діяльність (Н. Колесник) тощо. Незважаючи на проведені дослідження, відзначимо декілька аспектів, які потребують особливої уваги та розв'язання на рівні теорії та практики:

- теоретико-методичні положення щодо спеціальної підготовки майбутніх педагогів обдарованих дітей ще не оформилися в цілісний напрям педагогічної освіти, а лише перманентно впроваджуються в практику вищої педагогічної школи;
- до кінця не вирішеними залишаються обґрунтовані нами суперечності, серед яких між: необхідністю забезпечення педагогічного супроводу обдарованих дітей і відсутністю спеціально підготовлених фахівців відповідного профілю; високим рівнем обґрунтованості теорії обдарованості та недостатньою її імплементацією в зміст професійно-педагогічної підготовки;
- експериментальні розвідки в сфері підготовки майбутніх педагогів обдарованих дітей переважно спрямовані на формування в них готовності до роботи з розвитку обдарованості в цілому і не враховують специфіку проявів спеціальних видів.

Завданнями статті є: показати необхідність спеціальної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з обдарованими дітьми загалом та розвитку соціальної обдарованості зокрема; розкрити зміст і завдання її пізнавально-синкретичної складової.

Уважаємо, що в системі вищої педагогічної освіти підготовку майбутніх фахівців психолого-педагогічного профілю до роботи з обдарованими дітьми слід проводити комплексно, одночасно в декількох напрямках:

- здійснювати обов'язкову сертифікацію педагогів обдарованих дітей і підвищувати оплату праці тим, хто пройшов її успішно;
- організовувати спеціальні форми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації (школи, курси, тренінги, воркшопи, майстер-класи, семінари тощо) для педагогів, які працюють з обдарованими дітьми;

- започаткувати підготовку педагога / коуча / тьютора обдарованих дітей як окрему спеціалізацію чи додаткову спеціальність;
- забезпечувати студентам умови для набуття відповідної компетентності в контексті підготовки асистента вихователя / вчителя.

Проте названі напрями є перспективними, для реалізації яких потрібні законодавчі, матеріальні та науково-методичні зміни і певний час для їх упровадження в освітню практику.

Зауважимо, що в межах освітнього процесу сучасного педагогічного ЗВО необхідною та можливою є організація спеціальної підготовки всіх майбутніх фахівців психолого-педагогічного профілю, починаючи з вихователів закладів дошкільної освіти, до розвитку обдарованості дітей. Така робота має здійснюватися на базі загальнокультурної та загальнопедагогічної підготовки. Зокрема, Ю. Шевченко [11] підготовку майбутнього вчителя початкової школи до навчання і виховання обдарованих дітей виділяє як частину його професійної компетентності.

Зміст підготовки, спрямованої на формування компетентного педагога обдарованих дітей в умовах сучасного ЗВО, необхідно доповнити двома контекстами: загальні основи психолого-педагогічної концепції обдарованості; особливості окремих видів обдарованості та специфіка роботи з дітьми з проявами спеціальної обдарованості, в тому числі й соціальної.

Відповідно до досліджуваного нами виду обдарованості як самостійний напрям виокремлено підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей й експліковано як “цілеспрямований процес, зумовлений специфікою такого виду обдарованості, що передбачає оволодіння студентами гуманістичними професійними цінностями, системою інтегрованих філософських і психолого-педагогічних знань про соціальну обдарованість та її прояви, комплексом умінь, професійними та соціально зумовленими якостями, що утворюють відповідну компетентність” [4].

Мета такої підготовки – формування готовності майбутніх фахівців дошкільної до професійно-педагогічної діяльності з розвитку соціальної обдарованості дітей в умовах культурно-освітнього простору закладу освіти та в регіональному контексті як інноваційної та творчої.

Професійно-педагогічну діяльність з розвитку соціальної обдарованості дітей розуміємо як гуманістично орієнтовану полісуб'єктну взаємодію фахівців дошкільної освіти з дітьми в культурно-освітньому просторі, в ході якої створюються умови для стимулювання соціальної активності особистості, організації різновекторної соціальної взаємодії з та забезпечення конструктивного характеру міжособистісного спілкування.

Учені наголошують на значенні знань у підготовці студентів до різних напрямів професійної діяльності, які є основою розвитку практичних навичок і вироблення професійних якостей, обов'язковим елементом компетентності. Зокрема, в структурі професійної компетентності фахівців закладів дошкільної освіти Г. Беленька [2, с. 36] виокремила професійні знання, на основі яких формуються вміння й навички; а їх індивідуалізація та інтерпретація стає базисом для розвитку професійних здібностей.

Компетентність педагога з розвитку обдарованості дітей тлумачимо як інтегративне особистісне утворення, становлення якого починається в системі вищої освіти і триває в процесі рефлексивно орієнтованого професійного самовдосконалення. Компетентність є здатністю гнучко й творчо використовувати теоретичні положення в ході розв'язання будь-яких педагогічних ситуацій і тих, що пов'язані з розвитком здібностей обдарованих дітей і вирішенням їхніх соціально-психологічних проблема, набувається на основі знань і забезпечується професійними вміннями і якостями.

Дослідники (О. Дронова [6], Р. Семенова і Д. Корольов [9], І. Ушатікова [10], О. Шевченко і С. Дубяга [11]) визначили коло знань з освіти обдарованих дітей, якими мають оволодіти педагоги, що працюють із такою категорією осіб: теорії обдарованості; психологічні особливості вікового та особистісного розвитку обдарованих дітей в умовах різних типів освітнього середовища; методи діагностики обдарованості; психолого-педагогічні основи добору освітніх програм для обдарованих; вимоги до педагогів, що працюють з обдарованими дітьми; умови

ефективної взаємодії з суб'єктами освітнього процесу; теоретичні основи організації роботи з обдарованими дітьми; методи проведення занять із застосуванням індивідуальної навчальної діяльності дітей. Зміст теоретичної підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти до роботи з обдарованими дітьми визначено в дослідженні Л. Руденко [8].

У період демократизації вищої педагогічної освіти науково-педагогічні працівники мають змогу вносити корективи у навчальні та робочі програми дисциплін, які вони викладають. Користуючись такою можливістю, О. Полетай [7, с. 7] розробила методику підготовки майбутніх учителів трудового навчання до роботи з технічно обдарованими дітьми, в якій виокремила етапи, серед яких перший передбачає поступове введення додаткових тем, пов'язаних з обдарованістю дітей у навчальні дисципліни ("Вступ до спеціальності", "Історія педагогіки", "Теорія педагогіки", "Методика виховної роботи", "Психологія творчості"). Дослідниця запропонувала введення спеціальних курсів "Методика роботи з технічно обдарованими дітьми" і "Практикум з технічного моделювання". На максимальному використанні змістового потенціалу психолого-педагогічних дисциплін з метою накопичення знань, розвитку особистісних і професійних якостей, формування умінь і навичок, необхідних для роботи з обдарованими учнями, наголошує І. Ушатікової [10].

Система роботи, спрямована на формування в майбутніх фахівців дошкільної освіти готовності до розвитку соціальної обдарованості дітей, включає пізнавально-синкретичну складову, яка передбачає засвоєння студентами:

- філософських основ дослідження значення в історичному поступі соціально здібної та продуктивної особистості;
- сучасних теоретичних засад соціальної обдарованості як наукового феномену, її структури; психолого-педагогічної характеристики особистості з ознаками соціальної обдарованості;
- особливостей прояву соціальної обдарованості в дошкільному віці;
- психолого-педагогічних умов розвитку компонентів соціальної обдарованості дітей у закладі освіти та в регіональному контексті [5].

Забезпечити пізнавально-синкретичну складову в підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей можливо двома шляхами.

По-перше, необхідно імплемувати в зміст психолого-педагогічних дисциплін, які вивчають студенти відповідно до освітньо-професійних програм, основні положення концепції обдарованості, науково-методичні основи роботи з обдарованими дітьми, використання технологій / методів із розвитку обдарованості. Вважаємо за необхідне зробити "методичні акценти" у викладанні дисциплін циклу професійної підготовки, змістово доповнивши навчальні програми темами / питаннями про сутність різних видів обдарованості та специфіку створення умов для прояву спеціальних здібностей і обдарованості дітей, в тому числі й соціальної. За результатами аналізу освітніх програм підготовки бакалаврів спеціальності 012 "Дошкільна освіта" у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського визначено можливості включення в навчальні програми таких питань:

- "психологія загальна": високий рівень розвитку здібностей як прояв обдарованості, загальні та спеціальні здібності; обдарованість як психологічний феномен, теорії обдарованості, природа обдарованості, ознаки обдарованості; обдарованість як асинхронний розвиток; творчість у структурі обдарованості; види обдарованості та їх характеристика;
- "психологія дитяча": поняття "дитяча обдарованість", "обдарована дитина", "дитина з проявами обдарованості"; вікові особливості ознак різних видів обдарованості в дітей, сенситивні періоди для розгортання потенціалів обдарованих дітей;
- "педагогіка загальна зі вступом до спеціальності": розвиток обдарованості дітей як завдання сучасної педагогіки; обдарована особистість як індивідуальність; створення умов для розвитку здібностей і талантів дітей як завдання нової української школи; типи закладів освіти для здібних і обдарованих дітей;

- “педагогіка дошкільна”: ранні прояви обдарованості дитини; умови розвитку обдарованості в дошкільному віці; особливості роботи вихователя з дітьми з проявами різних видів обдарованості; створення розвивального середовища ЗДО для розгортання творчого потенціалу дітей; психолого-педагогічні особливості ефективного використання форм і методів у індивідуальній роботі із здібними й обдарованими дітьми;
- “історія дошкільної педагогіки”: погляди філософів і видатних педагогів різних часів на здібності та таланти людини; досвід роботи з пошуку й розвитку обдарованості в різних педагогічних системах;
- “теорія та методика співпраці з сім'ями”: роль батьків у виявленні та розвитку обдарованості дитини; особливості сімейного виховання обдарованої дитини; взаємодія вихователя з сім'єю, яка виховує обдаровану особистість;
- “основи науково-педагогічних досліджень”: значення спостереження в процесі ідентифікації дитини як потенційно обдарованої; особливості використання діагностичних методик оцінки рівня розвитку здібностей і обдарованості дітей, виявлення їхніх особливих потреб і проблем;
- “педагогічна майстерність з методикою організації ігрової діяльності та проведенням свят у ЗДО”: вимоги до педагога обдарованих дітей; якості, необхідні вихователю для успішної роботи з розвитку здібностей і обдарованості дітей; використання можливостей ігрової діяльності та свят у розвитку творчості та здібностей дітей з різними видами обдарованості (художньою, музичною, соціальною, спортивною, технічною тощо);
- “педагогічні технології інклюзивного навчання в ЗДО”: специфіка розвитку обдарованої дитини як особистості з особливими освітніми потребами; вимоги до організації її психолого-педагогічного супроводу в умовах інклюзивного освітнього простору;
- “теорія та методика музичного виховання”, “художня праця та основи дизайну”: використання мистецтва в розвитку спеціальних здібностей і творчості дітей; особливості організації творчої діяльності обдарованих дітей.

По-друге, в межах як нормативної, так і варіативної частин навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти доцільно вводити спеціальні курси, метою яких є вивчення різних аспектів роботи з обдарованими дітьми. Суттєво употужнить якість підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти розробка і впровадження навчальних дисциплін: “Психологія обдарованості”, “Психолого-педагогічна діагностика здібностей і обдарованості”, “Теорія і методика роботи з обдарованими дітьми”, “Технології розвитку обдарованості дітей”. Зокрема, у Вінницькому педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського в навчальний план підготовки здобувачів ступеня вищої освіти “бакалавр” спеціальності 013 “Початкова освіта” (додаткова спеціальність 012 “Дошкільна освіта”) введено дисципліну “Навчання і виховання обдарованої дитини”; ступеня вищої освіти “магістр” спеціальність 012 “Дошкільна освіта” – “Розвиток творчого мислення вихователя закладу дошкільної освіти”. Зміст навчальних програм названих дисциплін підібраний таким чином, щоб їх вивчення забезпечило студентам можливість набуття знань і вироблення професійних якостей, необхідних для роботи з дітьми з проявами різних видів обдарованості.

Отже, оскільки педагоги в закладах освіти працюють з дітьми, в яких проявляються на високому рівні як загальні, так і спеціальні здібності (в тому числі й соціальні) як критерій для констатації обдарованості, вони повинні орієнтуватися в особливостях їх прояву в дітей різних вікових груп. Своєчасно помітити ознаки обдарованості та створити сприятливі умови зможуть спеціально підготовлені фахівці, які в роки навчання в ЗВО набули відповідної компетентності. Професійні знання є основою такою підготовки, її важливою складовою, але, в той же час, недостатньою. В умовах демократизації вищої освіти у викладачів є можливості в процесі складання навчальних і робочих програм з педагогічних дисциплін відкоригувати їх зміст і употужнити відповідним контекстом. Це забезпечить студентам можливість набуття відповідної компетентності, завдяки якій вони зможуть своєчасно діагностувати в дитини

прояви обдарованості та змодельовати індивідуальну траєкторію її особистісного зростання. Усвідомлення студентами природи й сутності обдарованості стане науковим підґрунтям для формування в них готовності до роботи з обдарованими особистостями.

Список використаних джерел

1. Бажанюк В.С. Психологічні особливості підготовки педагогів до роботи з обдарованими дітьми : навчальний посібник. К. : Інститут обдарованої дитини, 2015. 166 с.
2. Беленька Г.В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 319 с.
3. Вацьо М.В. Особливості професійної майстерності вчителя початкових класів і мистецтва // Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (VI школа методичного досвіду) : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 28-29 листопада 2016 року ; ред. кол. : Л.С. Бровчак Л.В. Старовойт. Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2016. С. 240-245.
4. Демченко О. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей в проблемному полі педагогіки вищої школи // Людинознавчі студії : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія "Педагогіка" / ред. кол. М. Чепіль (головний редактор) та ін. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. Випуск 6/38 (2018). С. 116-130.
5. Демченко О.П. Типологія соціальної обдарованості в контексті підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з обдарованими дітьми / О.П. Демченко // Збірник наукових праць "Педагогічні науки". Випуск LXXVIII. Том 2 . Херсон, 2017. С. 117-123.
6. Дронова О.О. Зріст та особливості професійної підготовки фахівця галузі дошкільної освіти до роботи з обдарованими дітьми // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. наук. праць / МОН України, МО АРК, КДГІ; ред. : О.В. Глузман, М.Я. Ігнатенко. К. : Педагогічна преса, 2000. С. 158-163.
7. Полетай О.М. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів трудового навчання до роботи з технічно обдарованими дітьми: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди". Переяслав-Хмельницький, 2013. 20 с.
8. Руденко Л.С. Особливості підготовки майбутніх магістрів дошкільної освіти до розвитку дитячої обдарованості // Проблеми діагностики та проектування розвитку обдарованості дошкільників : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 15-16 травня 2014 року, м. Київ. К. : Інститут обдарованої дитини, 2014. С. 197-201.
9. Семенова Р.О., Корольов Д.К. Теоретико-методологічні основи розробки системи підготовки педагогів до роботи з обдарованими дітьми і молоддю. URL: http://lib.iitta.gov.ua/1743/1/korolyov_st4.pdf.
10. Ушатикова И.И. Подготовка будущих учителей к работе с одаренными школьниками : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.01 / ГОУ ВПО Татарский гос. гуманитарно-пед. ун-т. Казань, 2006. 22 с.
11. Шевченко О., Дубяга С. Шляхи підготовки майбутніх учителів початкової школи до навчання та виховання обдарованих дітей // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету : Серія: Педагогіка. 2013. № 1 (10). С. 199-202.

In the article the necessity of carrying out specialists with the corresponding competence of psychological and pedagogical support of gifted children in the institution of education is proved. The importance

of preparing future educators for the development of giftedness of children as a separate direction of professional pedagogy is substantiated.

The scientific research devoted to separate aspects of the formation of gifted children's teacher is generalized. It is determined that such work in institutions of higher pedagogical education has not yet become complex. Authors define definitions of "preparation of future specialists of preschool education for the development of children's social giftedness" and "professional and pedagogical activity on the development of social giftedness" are presented. The value of the cognitive-syncretic component of such training is shown. The assimilation by future pedagogues of talented children of scientific and methodical principles of giftedness is defined as the basis for acquiring practical skills and developing the professional qualities of future educators of gifted children, an obligatory element of special competence.

A circle of knowledge about giftedness and social giftedness, which should be mastered by future teachers of gifted children, is outlined. The psychological and pedagogical disciplines are defined, the content of their programs should be supplemented with themes or questions about the essence of various types of giftedness and the specificity of creating conditions for the development of special abilities and giftedness, including social. The necessity and possibility of introducing special courses aimed at studying various aspects of working with gifted children is shown.

Key words: giftedness, social giftedness, preparation of future specialists in preschool education, competence of the teacher of development of giftedness, cognitive-syncretic component.

УДК 37.01. :5.159.9:373

DOI: 10.32626/2309-9763.2019–26–1.70-77

Наталія Дічек
Nataliia Dichek

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ МОДЕЛІ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ВИХОВАННЯ (ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ)

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL MODELS OF PERSONALLY ORIENTED EDUCATION (PERIOD OF UKRAINIAN INDEPENDENCE)

У статті проаналізовано ідеї українських учених-психологів про нові підходи до виховання особистості в умовах перших десятиріч незалежності України. З'ясовано розроблені ними положення про складники моделі особистісно зорієнтованого виховання громадянина і патріота. Аргументовано, що з 1990-х років в Україні розвивається нова постнекласична модель освіти, в межах якої цінністю визнано розвиток потенцій і можливостей особи.

Ключові слова: особистість, гуманізація, постнекласична освіта, виховний ідеал, психологічна модель громадянина, національні цінності

До особливостей розвитку української психології у другій половині ХХ ст. відносимо те, що він був тісно пов'язаний з розвитком педагогіки й освіти, оскільки організація першого в Україні науково-дослідного інституту психології власне й була підпорядкована меті "наукового опрацювання актуальних проблем загальної, дитячої, педагогічної і спеціальної психології; координації наукової роботи кафедр психології університетів і педагогічних інститутів; підготовці науково-педагогічних кадрів з психології для вищих учбових закладів; науковій допомозі НКО УРСР та його органам у поширенні психологічних знань серед учнів, вихователів, батьків і громадськості" [30, арк. 25]. І хоча з часом дослідницьке поле української психології почало неухильно розширюватися, питання, пов'язані з навчанням і вихованням дітей і молоді, постійно становили вагомий частину досліджень вітчизняних психологів.